Egy új Európa a régi Európával szemben

Az illúziók vége és a háború fenyegetése

Az ukrajnai háború sokkal inkább megosztja, mint egyesíti az európaiakat. Európa vezetőinek Ukrajna melletti határtalan és kritikátlan elköteleződése és Amerika-barátsága súlyos terhet ró a kialakulóban lévő új militáris-politikai birodalom jövőjére: „az új Európára". A háború óta bizonyossá vált, hogy az EU – legyen akár régi, akár új – hivatalosan is a NATO és Washington befolyása alá került. Ezt az új Európát Biden és Zelenszkij fémjezi, akik gyorsan a szószólóivá váltak. Az új Európa alapelve a De Villepinnek kedves „öreg Európával" való szembefordulás; külügyminiszterként ő még megtagadta Franciaország csatlakozását az USA Irak elleni háborújához (ld. a 2001-es beszédét az ENSZ-ben).

Az amerikaiak sohasem emésztették meg, hogy Franciaország ingadozó szövetséges. A „vén szajhát", aki kész akár a legfőbb ellenséggel, Oroszországgal is lepaktálni (Kínáról nem is beszélve), ártalmatlanná kell tenni. Ugyanakkor az USA új szövetségesei kevéssé kényesek a béke alapelveire; ők teljesen alávetik magukat Amerikának, és inkább Oroszországgal fordulnak szembe. Ezek a volt keleti blokk országai, akik Oroszországot a Szovjetunióval és a sztálinizmussal azonosítják, s akik a Szovjetunió 1991-es összeomlása után fokozatosan integrálódtak a NATO-ba és az EU-ba: Lengyelország, Csehország, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia, Lettország, Litvánia és Észtország.

A béke „régi Európája" és Oroszország

A „régi Európa" hitt a tartós béke megteremtésében a náci Németország elleni győzelem után, hála az angoloknak, amerikaiaknak és a

szovjeteknek – utóbbiak 25 millió emberélettel fizettek. A „harminc dicsőséges esztendőben", az aranykorban a gyarmatosító háborúk befejeződtek, Európa az euróval integrálta gazdaságát, többé-kevésbé leküzdötte a gazdasági és pénzügyi válságokat, és békésen építkezett.

Tény, hogy ez az újjáépítés nagy társadalmi küzdelmek árán és a befolyásos kommunista pártokkal szövetséges szakszervezetek vezetésével ment végbe, különösen Olaszországban és Franciaországban. A nagy hatalmú Olasz Kommunista Párt, Európa első kommunista pártja sosem volt kormányon. Eközben Franciaországban De Gaulle tábornok öt kommunistát emelt be 1945-ös kormányába, akik a Sztálin és Hitler által 1939-ben kötött szovjet–német megnemtámadási szerződés aláírása után, 1940-től tevékenyen részt vettek az ellenállásban. A kommunista ellenállás különösen azután bontakozott ki, hogy a náci Németország 1941-ben lerohanta a Szovjetuniót. A francia Ellenállás Nemzeti Tanácsának (*Conseil national de la résistance,* CNR) 1944-es programja bizonyítja a kommunisták aktív részvételét.

Nyugat-Európa és a Szovjetunió barátságának gyökerei erre az időszakra nyúlnak vissza: a kommunista korszakra, vagyis a „szociális haladás és az osztályharc" idejére, egészen a Hruscsov által kiprovokált szakításig, tehát Sztálin bűneinek 1956-os kinyilvánításáig, a „fényes jövő" végéig, az európai kommunista pártok pokolra szállásáig. Ma a Nyugat „régi Európája" néz szembe a nemzetközi kapcsolatok mély megosztottságával, egyrészt az USA és Oroszország viszonyában, másrészt az ukrajnai háború tekintetében, ami minden korábbi elképzelést felborított.

Brüsszel, a harcias főváros

Az EU-nak valaha nagy tervei voltak. Eredendő célja volt, hogy gyarmatai elvesztése után az USA-hoz, Kínához és Oroszországhoz hasonlóan független gazdasági és katonai világhatalommá váljon. Franciaország és Németország – francia kezdeményezésre – egy európai hadsereg létrehozását is tervbe vette, és végül meg is győzték Merkelt a „stratégiai szuverenitás" előnyeiről. A 2000 után belépő keleti tagállamok – élükön Lengyelországgal – viszont máshogy gondolkodtak: ők azonnal a Pentagon és a NATO védőernyője alá menekültek. Ma már Németország is hasra esik a nukleáris fegyverzet szállítására alkalmas amerikai F35-ös harci gépek „nagyszerűségétől", és 100 milliárd dollárt költ hadserege megújítására, mintha ugyan

nem ébresztene szörnyű emlékeket egy militarizálódó Németország.

Macron Franciaországa ugyan próbálkozott néhány szimbolikus verbális gesztussal – „fenn kell tartani a kapcsolatot Putyinnal", „lazítani kell az USA-val való viszonyon", „újra kell kezdeni a párbeszédet Kínával" és „új módot kell találnunk az EU bővítésére", mondta az elnök –, ám mindez rögvest „villepenizmus" volt az amerikaiak szemében, s így Macron – Zelenszkij szúrós tekintete és a keleti tagállamok helyeslése mellett – kénytelen volt visszaállni a sorba. Mire volt jó a nukleáris fegyverkezés, ha nem biztosítja a katonai függetlenséget? Még akkor sem biztosítja, ha Franciaország ezen a függetlenségen osztozik Németországgal – ami viszont nyilván tiltakozik ellene, hogy kölcsönös függőségbe kerüljön a franciáktól.

Macron, követve a többi európai példáját, 400 milliárd eurós katonai költségvetést jelentett be hét évre, 2030-ig, egyebek mellett azzal a kitétellel, hogy folytatják az Ukrajnának nyújtott támogatást. A háborút minden egyéb cél elé helyező költségvetés természetesen rengeteg pénzt emészt fel, és többek között a nyugdíjkorhatár megemelését – 62-ről 64-évre – vonja maga után.

A tempót persze az Egyesült Államok diktálja: a fegyverkezés megháromszorozódott, az amerikai katonai költségvetés 813 milliárdra rúgott (2022-ben). Ez messze a legnagyobb ilyen büdzsé a világon – Kína 225 és Oroszország 61 milliárdjával áll szemben. A propaganda szerint ennek ellenére Oroszország jelent veszélyt, az EU pedig a béke szószólója – pedig az EU gyorsítja az európai lőszergyártást, és így Brüsszelt teszi meg a „hadigazdaság" fővárosává.

Röviden, az európai kormányok jóváhagyták a háborús gépezet felpörgetését, s megtagadták, hogy saját népükkel konzultáljanak a részvételt illetően. A transzatlanti szolidaritás, a NATO-hoz való hűség megkérdőjelezhetetlenné vált az egész Európai Unióban. A függetlenedés lehetősége még messzebbre került.

A NATO és az Európai Unió törésvonalai

A „keletinek" is nevezett „új európaiak" mindenkitől eltérően élték meg a közelmúlt történelmét. A Nyugat a szovjet intervenciót a náci megszállás alóli felszabadításként üdvözölte, ám Kelet-Európában másképp értékelték a helyzetet.

A balti államokban vagy Ukrajnában a lakosság együttműködött a nácikkal, sőt aktívan részt vett a zsidók válogatás nélküli lemészárlá-

sában (főleg Ukrajnában, ahol a „golyó általi soá" volt a gyakorlat). A náci megszállást leginkább az orosz iga alóli felszabadulásként élték meg, és üldözték mind a kommunista, mind a nacionalista ellenállókat. Hála a nácikkal együttműködő Banderának – aki ma is ünnepelt hős –, Hitler 1941-ben rövid időre engedélyezte Ukrajna köztársasággá válását, ám hamarosan visszaállították a német uralmat. (Az első szabad köztársaság Ukrajnában egyébként 1917 és 1920 között, a bolsevik forradalom győzelme nyomán jött létre).

Mindent összevetve, ezekben az országokban a szovjeteket nem felszabadítóként, hanem megszállóként fogadták. Az új világrend kialakítása 1945 februárjában, a jaltai konferencián kezdődött, Churchill, Roosevelt és Sztálin jóvoltából, a Wehrmacht felett aratott katonai győzelem utolsó fázisában. Ez volt a hidegháború kezdete, amely egészen a Szovjetunió 1991-es összeomlásáig tartott, és a „színes forradalmak" követték.

1945 után nem kellett sokat várni az első, a sztálini szovjet rendszerrel szembehelyezkedő munkásfelkelésekre: 1953-ban az NDK-ban, 1956-ban Magyarországon (ez volt a munkástanácsok forradalma) és Poznańban, illetve 1968-ban Prágában tört ki felkelés – ez utóbbit azért szállták meg, mert a Cseh Kommunista Párt Dubcek vezetésével az „emberarcú szocializmus" felé indult el.

Az ukrajnai konfliktus különböző megítélése jól illusztrálja ezeket a 20. századi történelemben gyökerező ellentéteket. A keleti EU-tagállamok többségében a bosszúvágy éledt fel (kivéve az egyesült Németországot és Magyarországot), és most, 80 évvel később akarnak revansot venni a sztálinizmuson és Oroszországon; az EU-hoz való csatlakozásuk ellenére sem tették túl magukat történelmi traumáikon. Sőt, Nagy Britannia és az USA harcias szemléletét tették magukévá, a többi uniós kormány meggondolatlan támogatása mellett. Éppen azért léptek be az EU-ba, hogy az Oroszországtól való különállásukat hangsúlyozzák.

A visegrádi csoport

A Szovjetunió 1991-es bukása után három keleti ország alapította meg a visegrádi csoportot (Lengyelország, Csehszlovákia és Magyarország). Így integrálódtak 1999-ben a NATO-ba, majd az EU-ba, bár az amerikaiak – akkor még félve az orosz reakciótól – türelemre intettek.

Ezt követte a bukaresti kilencek csoportja. A visegrádiak, kiegészülve Bulgáriával, Észtországgal, Litvániával, Romániával és Szlovákiával, Lengyelország és Románia kezdeményezésére 2014-ben hozták létre integrációjukat „a közös biztonsági projektek támogatására". Vagyis kétségbe vonták, hogy az EU képes volna megvédeni őket, és a NATO-ban látták saját biztonságuk garanciáját. Bár ez a csoport kevéssé ismert az európai közvélemény előtt, nagyon fontos szerepet játszik az USA, a NATO és ezen országok kapcsolatainak alakulásában – megkerülve az EU-t. Stoltenberg 2021 májusában Brüsszelben kiadott nyilatkozata arról számolt be, hogy „a jövő hónapban tartandó NATO csúcstalálkozó egyedülálló alkalmat nyújt, hogy megnyissuk a transzatlanti kapcsolatok új fejezetét, megerősítsük Észak-Amerika és Európa egységét és felkészítsük a Szövetséget a jelen és a jövő kihívásaira. Egy kiszámíthatatlanabb és versengéssel teli világban jobban össze kell tartanunk és ki kell nyilvánítanunk a transzatlanti szolidaritást, nem csak szavakban, de cselekedetekben is. Ezért a csúcstalálkozó programja ambiciózus és előremutató. Központi témája lesz, hogy megerősítsük elkötelezettségünket a kölcsönös védelem iránt, kiszélesítsük a biztonságról alkotott elképzeléseinket, ugyanakkor alkalmazkodjunk egy globálisabb perspektívához a nemzetközi rend megóvása érdekében. A mai találkozó jelentősége, hogy alkalmat nyújt tovább haladnunk ezen az úton."

A NATO ezen politikáját szentesítették azok az – Európa területén megrendezett – találkozók, ahol Biden az Európai Unió képviselőinek meghívása nélkül vett részt az USA és a NATO megbeszélésein. Ilyen volt például a NATO vezérkari főnökeinek ülése 2023-ban.

A régi Európának itt nincs helye! Persze továbbra is támogathatja az orosz befolyási övezetből kikerülő országokat és megnövelheti ezek katonai költségvetését a szociális kiadások kárára. De a lényeg csak annyi: éljen a NATO, azazhogy éljen az USA! Történik mindez annak ellenére, hogy a Trump-kormányzat nem kis csalódást okozott és teljesen összezavarta az amerikai közbeszédet, ami a legváratlanabb döntésekhez vezetett.

Az új Európa és „az amerikai álom": a Lengyelország – Ukrajna – Németország tengely

Az Egyesült Államok 51. tagállamának is hívott Lengyelország élen jár az európai intézményekkel való szembefordulás és Ukrajna nagy-

mértékű támogatása terén. Magyarországot szintén a szembefordulás jellemzi, de épp ellenkező előjellel: a gazdasága működéséhez nélkülözhetetlen orosz gáz miatt nem akar szakítani Oroszországgal, így viselnie kell az EU szankcióit.

Közismert, hogy Varsó közvetlen kapcsolatot ápol Washingtonnal. A Varsóra az EU-s szabályozás megsértése miatt kivetni tervezett szankciók elillantak, már szó sem esik róluk. Ne feledjük, hogy Lengyelország az EU-hoz való csatlakozás után nagyon hamar úgy döntött, hogy az EU-tól kapott pénzből amerikai haditechnikai eszközöket vásárol, és ezeket részesíti előnyben az európai fegyverekkel szemben. Továbbra is így tesz, sőt mostanában három év alatt tíz milliárd dollárt költött védelemre.

Varsó és jobboldali kormánya igyekszik meggyőzni a franciákat (illetve kevesebb sikerrel a briteket), hogy az 1938-as müncheni egyezmény aláírásával cserbenhagyták Lengyelországot, s az ország ennek következtében került Hitler kezére. Varsó hajlamos elfelejtkezni az 1980-as gdanski hajógyári sztrájknak – és a parlamenten kívüli Szolidaritás Független Szakszervezetnek – nyújtott európai támogatásról. Ez a felkelés jelezte a Szovjetunió hanyatlásának kezdetét; a szovjetek végül nem küldték katonáikat a lengyel felkelők és a szabad Szolidaritás szakszervezet leverésére. Wałęsa, a hajógyári sztrájk hőse (és a szintén lengyel II. János Pál pápa híve) 2020 júliusában nyersen kijelentette: „Oroszországot több részre kell felosztani". Mire vélje ezt Oroszország?

Lengyelország nem mondja ki, hogy szeretne visszatérni a történelem azon időszakába, amikor az ország a Baltikumtól a Fekete-tengerig terjedő, Ukrajnát és Litvániát is magába foglaló egység része volt. Annak ellenére vágyik erre, hogy az ukránok mészárlást rendeztek lengyel lakosság körében: 1943 és 1945 között az Ukrán Felkelő Hadsereg (UPA) nacionalistái a lengyel kisebbség több mint 100 ezer tagját gyilkolták le Volhíniában, a lengyel nacionalisták pedig megtorlásképpen mintegy 20 ezer ukránt öltek meg.

Amikor azonban az érdekei forognak kockán, Lengyelország tudja, hogyan kell szembeszállni Zelenszkijjel, aki nem érti mélységeiben a helyzetet. Az EU ill. az Európai Bizottságot vezető von der Leyen engedélyezte, hogy a háború miatt szétzilált Ukrajna gabonát szállítson az EU-ba. Ahogy az várható volt, a lengyel, román és bolgár gazdák jövedelme hirtelen zuhanni kezdett. A gazdák szervezkedésbe fogtak, melynek következtében végül törvényben tiltották meg az ukrán gabonaimportot Lengyelországba, és a gazdák különleges kár-

térítést kaptak az EU-tól. Mindez jól mutatja az EU tehetetlenségét, és azokat a problémákat, amikkel Ukrajna EU-s csatlakozása esetén szembe kell nézni.

Ukrajna, az Egyesült Államok európai politikájának élharcosa

Az ukránok versenyre kelnek a lengyelekkel az élharcos szerepéért Washington anti-európai politikájában. Ukrajna „Európa legnagyobb hadseregeként" tetszeleg; a kozákok őrizték a kereszténység határait az ázsiai betolakodóktól, s ezúttal az „orosz barbárság", a szlávok és közeli rokonaik ellen vélik folytatni ugyanezt a küldetést.

Oroszország vagy Ukrajna kezdte-e a háborút? Ukrajna, hogy 2014-ben leverje az orosz-ukránok felkelését Donbaszban, majd elveszítse a Krímet? Vagy az oroszok, akik 2022-ben betörtek Ukrajnába? Ez a kérdés Nyugaton már nem fogalmazódik meg, mert Biden megköveteli Ukrajna feltétel nélküli és totális támogatását. Az ukrajnai háború csak a Nyugat fegyveres és pénzügyi támogatásával lehetséges, enélkül Ukrajna néhány nap alatt veszítene.

Másfél évvel később Oroszország még mindig bombázza Ukrajnát, és – bár jóval kisebb mértékben – Ukrajna is bombázza Oroszországot. A saját területen vívott védekező háború lassan támadó háborúba csap át. A gyűlölet veszi át az uralmat, Putyin és minden háborús aktor halálát követelve. A szélsőségesek szerint egyszerűen meg kell hódítani és végleg el kell törölni Oroszországot. Azonban Oroszország sincs egyedül, és megvannak az eszközei, hogy megvédje magát.

Németország, bár recesszióban van, mert elveszítette az olcsó orosz gázt, most hátat fordít a Schröder által Oroszországgal kialakított, és – az egykori NDK-ban született, az orosz történelmet és nyelvet, illetve a Kreml vezetőit jól ismerő – Merkel által bizonyos távolságtartással fenntartott baráti viszonynak és gazdasági kapcsolatoknak. Az Oroszországgal való együttműködésnek mára vége. A jelenlegi kormány – a Német Szociáldemokrata Párt (SPD), a Zöldek és a liberális Szabad Demokrata Párt (FDP) koalíciója – támogatja a modern hadsereg fejlesztését, megfeledkezve a Hitler uralma és a világháború után vallott jelszóról: „soha többé háborút!"

Ez a fajta agresszív politika Annalena Baerbock német zöldpárti külügyminiszter nevéhez fűződik, aki Joschka Fischer 30 évvel ezelőtti politikájához nyúlt vissza. Fischer is zöldpárti volt (1969-ben Daniel Cohn-Bendittel együtt alapították a „forradalmi harc" nevű

francia-német szélsőbalos csoportot), majd visszatért az egységes piac doktrínájához, és a pacifizmussal való szakításra és a NATO balkáni háborújának (1991–2001) támogatására, valamint az orosz hadsereg afganisztáni jelenléte és a nehezen megválasztott kommunista kormány elleni tiltakozásra hívta fel a német ifjúságot.

A kör bezárult, és tanúi lehetünk a demilitarizált Németország végének, az Európa alapjául szolgáló pacifizmustól (az 1951-es párizsi szerződéstől) való eltávolodásnak. Mindezt azért, hogy Németország újra felépítse egykori hátországának presztízsét és befolyását, amely a második világháború előtt a keleti területeken élt német diaszpórában gyökerezett. Bármit mondjanak Németország és Európa elfogult rajongói, Németország sosem felejti el megvédeni saját érdekeit, és gyakran fesztelen könnyedséggel, másokra való tekintet nélkül teszi ezt.

Az ukrajnai háború támogatása sokrétű

Mindenekelőtt ne higgyünk se az amerikai nyilatkozatoknak, miszerint az USA nem támogatja fegyverrel az orosz területen végrehajtott támadásokat (de az EU fegyvereivel végrehajtottakat igen?), se az Unió vezetői álságos megnyilvánulásainak, hogy ők nem hadviselő felek. A képmutatás és a hazugság kéz a kézben jár: mindannyian részt vesznek a háborús cselekedetekben, állampolgáraik egyetértése nélkül, hallgatásuk vagy épp tiltakozásuk mellett.

Putyin hatalmas hibát követett el az ukrajnai invázióval, az USA pedig megtalálta a kiskaput Oroszország meggyengítésére, ami 1945 óta célja. Természetesen ezt saját ipari-katonai komplexuma javára teszi, a gyors technológiai fejlődés miatt hamar elavuló fegyverzet újrahasznosításával; az ukrajnai fegyvereladás lehetőséget teremt halálos eszközök új generációinak előállítására, készülve az USA és Kína között közelgő háborúra.

A britek: „Isten óvja a királyságot!"

Az EU nagy fordulata részben Anglia tevékenységének tudható be, amely leplezni igyekszik a Brexit kudarcát, a gazdasági és szociális csődöt. Anglia az EU-ból való kilépés ellenére kulcsszerepet játszott ebben az átalakulásban:

„Tavaly, nem sokkal a háború kitörése után az akkori miniszterelnök, Boris Johnson – feltehetően Washington utasítására – Kijevbe sietett, hogy óva intse Zelenszkijt a Moszkvával folytatott béketárgyalásoktól. A Biden-kormányzat nagyjából ugyanebben az időben világossá tette, hogy a harcok eszkalálódását, nem pedig azok befejezését támogatja, mivel ez lehetőséget adna Oroszország meggyengítésére, ami Kína mellett a másik geostratégiai riválisa. Azóta az Egyesült Királyság a konfliktus elmélyítésére irányuló európai erőfeszítések élére állt, segítve az ukrán erők fegyverekkel, kiképzéssel és katonai hírszerzéssel való ellátását."[1]

Urániummal dúsított harckocsi lövedékeket szállítottak, ami elvileg tiltott, és repülőgépeket is ígértek Zelenszkijnek. Ez is tilos volt, de Biden később engedélyezte. Végül, de nem utolsósorban: „Május 19-én a *Financial Times* idézte Ben Wallace brit védelmi minisztert, aki arra figyelmeztetett, hogy a Nyugatot az évtized végére teljes körű háború fenyegetheti Oroszországgal és Kínával, és arra a következtetésre jutott, hogy a védelmi felkészülés a nyugati országok egyik legfontosabb feladata."[2]

Az aktívan militáns Nagy Britannia szembehelyezkedett az EU-val. Bőkezűen támogatta egy szigorúan angolszász (Ausztrália, Nagy Britannia és az USA részvételével létrejött) együttműködés újjászületését – ez lett a 2021-ben aláírt AUKUS paktum, egy katonai védelmi megállapodás Kínával szemben, ami már korántsem a közös kultúráról, zenéről vagy whisky fogyasztásról szól. Ezek már a harci dobok hangjai. A von der Leyen asszony által vezetett EU, egyetértésben a többi uniós vezetővel – ideértve a déli országokat és újabban Portugáliát is éppúgy, mint az északi országokat és a „keleti testvéreket" – pedig részt akar venni mindebben, dacolva az európai lakosság akaratával.

Franciaország elnöke elmond bármit és annak ellenkezőjét is. Macron először: békét akar, tárgyalni Putyinnal és egyben biztosítani Oroszország jogát területi épségének biztonságához – miközben támogatja a fegyverek és veszélyes anyagok szállítását több milliárdos értékben, és megszavazza az EU-s szankciókat. Hamarosan talán vadászgépeket is küld majd, mert megteheti. Macron másodszor: minden helyzetben kész rá, hogy a gall függetlenség jelszavát hangoztatva kiszolgálja az Egyesült Államokat, ami nevetséges volna, ha a helyzet nem lenne ennyire drámai. Főképpen, amikor afrikai látogatása során olyan megjegyzéseket tesz, mint hogy „Oroszország le akarja igázni

önöket és el akarja rabolni a vagyonukat". Mégis, mit jelentett a birodalmi gyarmatosítás az afrikaiak és az észak-afrikai államok számára? Az ő szemükben Oroszország a barátjuk, aki támogatta függetlenségi mozgalmaikat és harcukat a gyarmatosítók ellen, és segített kiképezni felszabadító hadseregeiket és vezetőiket. Ezeknek az országoknak a vonakodását Oroszország elítélésétől és szankcionálásától ebben a fényben kell megítélnünk. Macron harmadszor: újabb pálfordulást tesz, és Pozsonyban azt nyilatkozza, hogy lemond Oroszország területi épségének biztosításáról. Ez 1991 óta Oroszország követelése, amit eredetileg az amerikaiaknak címeztek a NATO és az amerikai bázisok terjeszkedése miatt, és ami Biden és Blinken részéről – akik az „ukrajnai háborút" készítették elő – válasz nélkül maradt.

Még rosszabb Franciaország számára, hogy a Nemzetgyűlés 2023. március 23-án (166 támogató szavazattal, két szavazat ellenében) elismerte Ukrajna követelését a máig vitatott történelmi igazságra az Oroszország által az ukránok ellen végrehajtott, Holodomornak nevezett, politikai indíttatású genocídiumról, ami az 1930–1932-es éhínséget okozta, és ami összekapcsolódott a parasztok földjeinek és terményeinek kényszerkollektivizálási politikájával, a sztálini iparosítás átfogóbb terve keretében.

Mégiscsak van néhány homokszem a militarista lelkesedés gépezetében: például Olaszország. Ez logikus, hiszen az olasz alkotmány 11. cikke – szinte egyedülálló módon – nagyon világosan „elutasítja a háborút mint a más népek szabadsága elleni támadás és mint a nemzetközi viták megoldásának eszközét".

Ezt a humanista nyilatkozatot a NATO és az USA érdekeihez kötődő politikai erők gyakran megkérdőjelezik. Olaszországnak közel 120 különböző méretű, a NATO és az amerikai hadsereg által hivatalosan bejelentett bázisa van (haditengerészet, légierő stb.), amelyek közül néhányon többé-kevésbé titokban atomfegyvereket is tárolnak. Az alkotmány 11. cikkelyét gyakran megsértik azok, akik a „baráti Amerika" nyomására legszívesebben az egész cikkelyt eltörölnék. Mégis benne marad az alkotmányban, mert az olasz nép ezt akarja, és rendszeresen harcol is a katonai bázisok bezárásáért.[3]

2022 májusában Draghi (az Európai Központi Bank korábbi vezetője), mint az olasz Minisztertanács akkori elnöke, előállt egy „béketervvel", amit Zelenszkij kapásból elutasított, mondván: „ehelyett fegyverekre van szükségünk". Ma pedig a Minisztertanács új elnöke, Meloni – egy ex-neofasiszta, aki fiatalon Mussolini lelkes híve volt – összeölelkezik az ukrán elnökkel, és nem zavarja a tény, hogy az a

Wagner-csoport legitim ellenpólusaként bemutatott neofasisztákat (Azov, Szvoboda stb.) beépítette a hadseregébe. Mindazonáltal és balszerencséjére, a két kormányzati szövetséges – a fél-maffiózó Berlusconi és Padánia (Észak-Olaszország) „szeparatistája", Salvini – megingathatatlan jó viszonyt ápol Putyinnal, és ennek kitartóan hangot is adnak. Ebben a fogatban az egyik ló jobbra, a másik balra húz, de ez legalább mérsékeli a Minisztertanács elnökének harciasságát.

Végül, de nem utolsósorban, nem szabad megfeledkeznünk a Vatikán és Ferenc pápa befolyásáról Olaszországban. Az argentin pápa jól ismeri azokat a károkat, amiket a Fehér Ház politikája a hazájának és a dél-amerikai kontinens államainak okozott, és hangsúlyozza: egy új béketervért dolgozik. Minden elismerésem Olaszországnak; mindig tartogat számunkra meglepetéseket.

Mit tesz az európai baloldal?

A Szovjetunió összeomlása a kommunista pártok bukását vonta magával, és véget vetett a befolyásuknak úgy Kelet-, mint Nyugat-Európában. Ezt főleg a Moszkvához való kritikátlan hűségüknek köszönhették; mereven ragaszkodtak saját elképzeléseikhez, miközben a világ teljesen más irányt vett és elrohant mellettük.

A kommunistákkal való versengés nyomása alól felszabadulva a szocialista pártok és a demokratikus szocializmus, liberális szocializmus stb. különféle irányzatai lemondtak róla, hogy szembeszálljanak a tőkével. A reformok és az egységes piac melletti kiállásuk függvényében az Unió több országában hatalomra kerültek. 2002-ben az Unió tizenöt tagállamából tizenháromban baloldali párt kormányzott, 2007-re azonban az ilyen kormányzatok száma hatra csökkent, miközben az EU tagsága már 27 államot számlált. A reformizmus európai uralma nem átmeneti jelenség: 2009-ben ilyen pártok nyerték az európai választásokat (nevezetesen a hat legnagyobb tagállamban, Franciaországban, Németországban, Olaszországban, az Egyesült Királyságban, Lengyelországban és Spanyolországban), míg Hollandiában, Svédországban és Magyarországon a populista pártok törtek előre.[4]

A szociáldemokrácia politikai konformizmusának képviselői lelkiismeret-furdalás nélkül vonják kétségbe a történelmi társadalmi küzdelmek vívmányait. Őket gyakran váltják fel liberálisabb jobboldali pártok, akik egyre gyakrabban lépnek szövetségre a radikális jobboldallal vagy a „szélsőségesekkel".

Az autokrácia egyre terjed. Elég csupán Macron politikájára gondolni Franciaországban: a három millió embert megmozgató sztrájkokra a nyugdíjkorhatár 64 évre emelése miatt; a sárgamellényesek mozgalma óta rendszeresen visszatérő tiltakozásokra a rendőri erőszak ellen; és egy olyan elnökre, aki az alkotmány 49/3-as cikkelye szerint törvényes – de nem demokratikus – eljárással fogadtathat el társadalomellenes törvényeket anélkül, hogy a Parlament ebbe beleszólhatna.

A baloldal és a radikális baloldal NATO-val kapcsolatos megosztottsága

A munkás- és szociáldemokrata pártok nem nyitnak vitát az elkötelezettségükről: támogatják az Ukrajnának nyújtandó pénzügyi és katonai segélyt és az Oroszország elleni szankciókat. Egykori pacifizmusuk kudarcának gyökerei az első világháborúig nyúlnak vissza, Jaurès 1914-es meggyilkolásáig, aki elutasította, hogy a proletárok a burzsoázia érdekében háborút folytassanak egymás ellen. Jelenleg Belgiumban, Dániában, Németországban, Norvégiában, Portugáliában, Romániában, Szlovéniában és Spanyolországban kormányoznak ilyen pártok. Elkötelezettségüket megerősíti, hogy gyakran lépnek szövetségre a zöldekkel, akik leginkább a NATO-féle „demokráciát" képviselik (lásd Németországot). Az európai demokrácia kétségkívül nagyon törékeny.

Az Európai Parlament GUE/NGL (Egységes Európai Baloldal/Északi Zöld Baloldal) képviselőcsoportjában a radikális baloldali pártok többsége határozottan támogatja az Ukrajnának nyújtott katonai támogatást, az Oroszország elleni szankciókat és a NATO-val kötött megállapodást. A proletár internacionalizmus az amerikai fegyveres erők katonai egyenruháját ölti magára, bár elkötelezettségüket árnyalja az országuk történelméhez, a kommunizmushoz, az amerikai imperializmushoz, az antikolonializmushoz stb. való viszonyuk.

Néhányan teljesen elutasították a háborút. Ez egy kisebbségi álláspont, amelyet mindenekelőtt az EU-ban még mindig aktív kommunista pártok képviselnek Görögországban, Portugáliában, Spanyolországban és Franciaországban. Már nem engedelmeskednek Moszkvának, mert Putyin nem kommunista, de továbbra is érzékelik a nemzetközi burzsoázia céljai és a proletariátus érdekei között feszülő

ellentétet. Úgy tűnik, hogy az 1968-as nemzedék egykori baloldali szereplőire ez már nem igaz.

Az EU északi országaiban a különböző radikális politikai csoportok megoszlanak a NATO kritikája, a kilépés (Norvégia és Svédország), illetve a NATO-tagság támogatása között. Az orosz invázió néhányuknak megváltoztatta az álláspontját (ilyen Finnország és Dánia). Egyes államok egy északi védelmi szövetség kiépítését támogatják, ugyanakkor elfogadják országuk pénzügyi és katonai kötelezettségvállalásait (ilyen a norvég Szocialista Baloldali Párt). Spanyolországban a Podemos támogatta az orosz elit elleni szankciókat, de ellenezte az Ukrajnának nyújtott katonai támogatást, és erősen kritikus hangot üt meg a NATO-val szemben. Yolanda Diaz, az ország legnépszerűbb minisztere és az új baloldali választási platform, a *Sumar* (Egység) vezetője azonban inkább úgy döntött, hogy katonai segélyt küld Ukrajnának, akárcsak Barcelona polgármestere, Ada Colau, a *Barcelona en Comu* (Barcelona együtt) képviselője. A németországi *Die Linkét* is feszíti a legbaloldalibb szárnyával való ellentét. A *Die Linke* 2007-ben alakult a főként Nyugat-Németországban székelő Szociáldemokrata Párt (SPD) és az egykori Kelet-Németország kormánypártjának utódpártja, a Munka és Szociális Igazság Párt (WASG) elemeinek egyesülésével. Gyökerei így egyaránt visszanyúlnak a szociáldemokráciához és a kommunizmushoz. Szavazói nagyrészt az ország keleti régióiból származnak – különösen népszerű az idősebb nyugdíjasok körében –, és viszonylag kicsi a támogatottságuk az egykori nyugatnémet területen.

A tavalyi pártkongresszuson a *Die Linke* elítélte az orosz inváziót, szolidaritását fejezte ki az ukrán néppel, és szankciókat sürgetett az orosz elit ellen. Ugyanakkor ellenezte az Ukrajnának nyújtott katonai segélyt, amely álláspont összekapcsolódik a német fegyverkezés és a katonai kiadások növelésének szélesebb körű ellenzésével. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a pártban ne lennének más vélemények. A *Die Linké*ben is hatalmas a feszültség a szankciók és a katonai segélyek megszüntetését, valamint az orosz gázimport újraindítását követelő, ellentmondásos megítélésű képviselőnő, Sahra Wagenknecht támogatói és bírálói között. A belharcok meggyengítették a pártot, mivel demoralizálják a szavazóbázist és sok potenciális támogatót eltántorítanak.

Mindazonáltal figyelemre méltó, hogy Sahra Wagenknecht és Alice Schwarzer (feminista újságíró) petícióját a békéért eddig több mint 900 ezer ember írta alá, ami ellentmond Baerbock külügyminiszter

és zöldek háborús lelkesedésének. A Schulz-kormányt egyre több kritika éri a háború melletti kiállás miatt.

Ami Olaszországot illeti: az Északi Liga és az Öt Csillag Mozgalom populista pártjai földbe döngölték azt a baloldalt, ami az Olasz Kommunista Pártból (ami az 1970-es választáson még a szavazatok több mint 33%-át kapta) és annak egymást követő utódjaiból – amelyek közül az utolsó a Demokrata Párt volt – alakult ki. Az olasz baloldal, a sok kis csoportot magába foglaló Népi Unió *(Unione Popolare),* a Forza Italiához közel álló Hatalmat a népnek *(Potere al Popolo),* és a Kommunista Újjáalakulás *(Rifondazione Comunista)* szintén ellenzi az Ukrajnának nyújtott katonai támogatást és az Oroszország elleni szankciókat, és erősen kritikusak az olasz területen állomásozó NATO haderővel szemben (mint erre korábban már utaltunk).

Nagy-Britanniában a fősodrú Munkáspárt határozottan támogatja az Ukrajnának nyújtott katonai segélyt és az Oroszország elleni szankciókat, Jeremy Corbyn viszont határozottan ellenzi mindezt.

Franciaországban az Új Ökológiai és Szociális Népszövetség (NUPES), az Engedetlen Franciaország *(France Insoumise)* és a radikális baloldal továbbra is a nyugdíjak és a szociális kérdések körüli viták foglya, miközben Macron azt tesz, amit akar. A szélsőbaloldal, azaz lényegében a különféle meggyőződésű trockisták, akik virágkorukat az 1970-es években élték, némaságukkal tüntetnek: nem szólítják fel a tömegeket semmire, nem indítanak petíciókat, nem tüntetnek a háború ellen, hanem inkább az ukrán „belső ellenzék" néhány tagját támogató beszélgetéseket tartanak; nem lépnek fel egyértelműen a háború ellen.

„Ez az amerikai imperializmus háborúja az orosz imperializmus ellen", mondják ezek a baloldali pártok. Egyébként tagadják, hogy Ukrajna ügye nemzeti ügy lenne. A nacionalizmus mindenhol káros, csak Ukrajnában nem. Elkötelezik magukat, hogy fegyvert szállítanak Ukrajnának, és ezzel az összes NATO-ország belesodródik a háborúba. A NATO-nak való behódolás politikája persze nem új: Németországban, amikor a Zöldek támogatták a NATO balkáni intervencióját, a 4. Internacionálé trockistái lelkesen tapsoltak a Szerbiára zúdított NATO tűzerőnek – Szerbia ugyanis elutasította Koszovó autonómiáját és harcolt a Koszovói Felszabadítási Hadsereg amerikaiak által felfegyverzett csapatai ellen. A trockista pártok pedig kijelentették, hogy támogatják a népek önrendelkezési jogát.

Így hát elkötelezettek Ukrajna „önrendelkezése" mellett is, ami 1991 óta szabad ország, és több, Oroszországtól többé-kevésbé füg-

getlen kormánya volt. Másrészt viszont soha nem álltak ki az önrendelkezés más formái, az orosz nyelv tiszteletben tartása mellett, hiába közös pont ez az ukránok és az orosz lakosság között, és hiába él az utóbbi több generáció óta a Donbaszban, miközben a „tiszta vérű" ukrán nacionalisták 2004 óta diszkriminálják őket.

Nem tiltakoztak a 2014-es odesszai mészárlás ellen sem (pedig ez még a Wikipedián is részletesen dokumentálva van), amelyben mintegy hatvan orosz vesztette életét a szakszervezeti székházban az ukrajnai oroszok és az ukrán nacionalisták közötti testvérgyilkos összecsapásban. Ez a mészárlás lehetővé tette Zelenszkij számára, hogy a tömegek csodálatától övezve, a bosszúálló, de minden gonoszságtól mentes angyal szerepében tetszelegve léphessen fel. A Jó és a Gonosz küzdelmének leegyszerűsítő dichotómiáját Amerikától tanulták. A trockisták pedig Trockijtól és másoktól vett, kontextusukból kiragadott szövegek citálásával igyekeztek megtagadni minden támogatást a „szekértáboroktól".

Mások – mint pl. az Editions Syllepse könyvkiadó körüli önszerveződő csoport, akik erre az alkalomra felvették a Szolidaritás Kiadói Brigádok nevet – Oroszországot fasiszta államnak tartják, és az ukrán ellenállást az ukrán civil társadalom, a szakszervezetek, a nők, az LMBTQ csoportok önszerveződéseként értelmezik. Vagyis voltaképpen ellenzik Zelenszkij liberális politikáját. Az ukrán győzelmet a „nép tavasza" és a társadalmi átalakulásért folyó küzdelem lehetséges mozgatórugójának tekintik – ezért akarnak minél több fegyvert, amíg a győzelem elérhető közelségbe nem kerül.

A kapcsolatfelvétel Zelenszkij ellenzékével és a támogatásuk, ha egyáltalán komolyan vehető, valóban a szolidaritás kifejezése. Azonban akár ellenzékiek ők, akár nem, automatikusan Zelenszkij háborújának részesei, még akkor is, ha nem öltenek egyenruhát. A korábbi háborúk tapasztalata pedig azt mutatja, hogy az a megközelítés, miszerint „a proletár katonai egyenruhában is proletár", nem igazán működik. És különben is – miért csak az ukrán ellenzéknek jár a támogatás? Mi a helyzet Putyin orosz ellenzékével?

Az ukránok szabadságának mielőbbi visszaszerzéséhez az út nem a NATO és az USA politikáján keresztül vezet, hanem az igazságos és fenntartható béke kikényszerítéséért folytatott harc felvállalása révén érhető el.

A régi Nyugat-Európa népei nem akarnak háborút Oroszországgal, kivéve azokat a forrófejűeket, akik összekeverik Oroszországot a Szovjetunióval, Putyint Sztálinnal, Putyint Hitlerrel, a 2000-es éveket 1939–1945-tel. A többség jószomszédi kapcsolatot akar fenntartani Oroszországgal: félnek egy világégéstől, ami atomfegyverek használatához és Európa nagy részét elborító nukleáris télhez vezethet, miközben az első számú hadviselő hatalmat, az Egyesült Államokat több ezer kilométernyi óceán védené, távol a háborús zónától.

Ezzel a konfliktussal a második világháború utáni időszakban megálmodott Európai Unió végének vagyunk tanúi. Az az elképzelés adta az Unió alapját, hogy a háborút váltsa fel a béke, és a barátság és a kultúra vegye át a nemzetek közötti versengés helyét. Az EU vezetői most megássák az Unió sírját azzal, hogy fenntartás nélkül támogatják az ukránok nacionalista háborúját. Ezt az ostoba háborút diplomáciai úton meg lehetett volna oldani, bármiféle katonai akció megindulása előtt.

Putyin magabiztosan és katonai erejében elbizakodva sétált bele az amerikaiak csapdájába, és rendkívül rossz döntést hozott. Zbigniew Brzezinski 1990-es évek végén írt könyve, *A nagy sakktábla: Amerika világelsősége és geopolitikai feladatai* (eredetileg az Editions Bayard adta ki 1997-ben, azóta új kiadást is megért) már figyelmeztetett a veszélyre: a volt Szovjetunió bármelyik figyelmes szereplője megállapíthatta, hogy az USA bátorítására tengely formálódik Taskent, Baku, Tbiliszi és Kijev részvételével, az orosz befolyás csökkentésére. Az Oroszország határainál zajló játszma már nem az oroszok féken tartásáról, hanem visszaszorításáról szól; ez már Foster Dullesnak, Eisenhower 1953 és 1959 között hivatalban lévő külügyminiszterének is a tervei között szerepelt, bár ő sosem tudta megvalósítani.

Az összeomlás másik megjósolható forgatókönyve az, hogy amennyiben a háború nem vet véget az EU-nak, az minden országot felvesz majd, ami csatlakozási kérelmet ad be. Más szóval, az Unió földrajzi és kulturális korlátok nélküli entitássá válik. Már nem Bresttől az Urálig, hanem Bresttől Vlagyivosztokig terjed majd. Vajon hogyan integrálja a Balkánt, Moldáviát, Grúziát, vagy akár Azerbajdzsánt, ahonnan olajat és gázt vásárol, vagy Törökországot, Oroszország nélkül? Vagy a cél egy NATO haderők által szétzilált Oroszország, amelynek a vagyonát fel lehet osztani? Ez volna az ukránok (és a lengyelek) célja? És vajon a 2024-es európai választások változtathatnak ezen?

A jelek szerint nem, mert minden országban jobboldali vagy velük egy követ fújó radikális pártok nyerték a választásokat. Másrészt a tartózkodók tábora biztosan még tovább nő, hiszen a háborús politikáról már megszületett a döntés, a nép megkérdezése nélkül. Csak a tartós béke érdekében folytatott, lehető legszélesebb körű kampány változtathatja meg az események folyását. A háború mindig pusztító a proletárok számára: nincs mit nyerniük, viszont mindent elveszíthetnek. Az ő érdekük, hogy hallassák a hangjukat, és fellépjenek ez ellen a háború ellen, amely bármelyik pillanatban nukleáris apokalipszisbe torkollhat, akár egy szerencsétlen véletlen folytán, akár számításból.

Olyan történelmi időszakhoz érkeztünk, amikor az új anyagoktól kezdve az egyre hatékonyabb gyógyszerekig már minden eszköz rendelkezésünkre áll bolygónk ökológiai, társadalmi stb. problémáinak megoldásához. Fogadjuk el a visszalépést a barbárság korába, pusztán egy olyan konfliktus miatt, amit diplomáciai úton, a két harcoló fél közötti megállapodással, az ENSZ felügyelete alatt is meg lehetne oldani?

„Ezért van szükségünk az átmenet új programjára (ha nem is az 5. Internacionáléra, amelyet barátom, Samir Amin szorgalmazott), amely felvázolja, hogyan léphetünk előre a jelenlegi helyzetből egy másik társadalom felé nemzeti, regionális és globális szinten: egy olyan társadalom felé, amely összhangban van a keleti, nyugati és déli népek legmélyebb közös történelmi érdekeivel. Egy ilyen programnak tartalmaznia kell a ragaszkodást a szabadsághoz és a demokráciához – amit nem szabad azonosítanunk a nyugati eltorzult oligarchikus parlamentarizmussal –, a szociális érzékenységet, valamint a nemzeteken belüli és a nemzetek közötti egyenlőtlenségek elleni küzdelmet. Itt az ideje, hogy a piaci mechanizmusok mellett tervezési mechanizmusokat vezessünk be nemzeti, regionális és nemzetközi szinten, valamint részvételi mechanizmusokat, amelyek garantálják az anyagi és szellemi javak termelői és a termékek és szolgáltatások fogyasztói (vagyis a polgárok) általi ellenőrzést. Vissza kell térnünk Keynes gondolatához, miszerint nem csak az állandó hiány, de az állandó többlet sem fogadható el. Itt az ideje emlékeznünk rá, hogy a Szovjet Föderáció is a szolidaritás uniója volt, ami a leggazdagabb országoktól a legszegényebbek felé irányuló gazdasági transzfert szorgalmazta. Az EU-ban a németek és az észak-európaiak pusztító önzése nem tudja elfogadni ezt a célt – az EU éppen ezért nem

igazi unió, és nem is válhat azzá. Mindezt össze kell kapcsolnunk az ökológiai követelésekkel, mert ha az emberek nem maradnak életben, akkor nincs értelme a politikának – hiszen nem lesz politika."[5]

(Fordította: Szigeti Péter)

Jegyzetek

1 Jonathan Cook (2023 május 24.) British warmongering is driving Europe towards catastrophe in Ukraine. *Declassified UK.* Online: https://declassifieduk.org/british-warmongering-is-driving-europe-towards-catastrophe-in-ukraine/

2 Christopher Black (2023 május 28.) La Grande-Bretagne en guerre en défie les conséquences. *Histoire et société.* Online: https://histoireetsociete.com/2023/05/28/la-grande-bretagne-en-guerre-en-defie-les-consequences/

3 Fabiana Bianchi (2022. március 1.) Où sont les bases de l'OTAN en Italie et les arsenaux nucléaires. *NapoLike.* Online: https://fr.napolike.com/o%C3%B9-sont-les-bases-n%C3%A9es-en-Italie-et-les-arsenaux-nucl%C3%A9aires

4 Stuart Bell (2011 december). Quel avenir pour la social-démocratie en Europe? *Fondation por l'innovation politique.* Online: https://www.fondapol.org/etude/bell-quel-avenir-pour-la-social-democratie-en-europe/

5 Dimitris Konstantakopoulos (2023. június 1.) Multipolarity: The need for a positive content. *Defend Democracy.* Online: http://www.defenddemocracy.press/multipolarity-the-need-for-a-positive-content/

Eredeti megjelenés: Online: https://www.defenddemocracy.press/nouvelle-europe-contre-vieille-europe-la-fin-de-lillusion-et-le-danger-dune-guerre-qui-nous-menace-tous/